

ФІЛОСОФІЯ, МЕТОДОЛОГІЯ, ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Радмила Войтович,

*доктор наук з державного управління, професор,
професор кафедри філософії і методології
державного управління НАДУ*

Інтеграційні процеси в умовах глобалізації та рівні управління ними

У межах статті здійснено концептуальний аналіз інтеграційних процесів в умовах глобалізації, розкрито їх зміст, основні структурні елементи, специфіку, форми, механізми та рівні управління ними, виявлено їх вплив на функціонування національних систем державного управління та реалізацію державної інтеграційної політики, з'ясовано основні проблеми запровадження інтеграційних стратегій на пострадянському просторі.

Ключові слова: глобалізація, світова інтеграція, глобалізаційний процес, інтеграційний процес, геополітична експансія, національна держава, глобальна політика, державне управління, глобальне управління, інтеграційна еволюція, інтеграційний прорив, глобалізаційний розвиток.

Within this article makes a conceptual analysis of integration processes in the context of globalization, disclosed their contents, the main structural elements, specificity, forms, mechanisms and levels of management, found their influence on national systems of public administration and implementation of national integration policy, elucidated the basic problems of implementation of integration strategies in post-Soviet space.

Key words: globalization, global integration, globalization, regional integration processes, geopolitical expansion, the nation state, global politics, governance, global governance, the integration evolution, integration breakthrough globalization tion development.

Постановка проблеми. У сучасних глобалізаційних умовах більшість держав світу безпосередньо включені в інтеграційний процес, який і виступає основним простором для їх геостратегічного розвитку. Складовими елементами інтеграційного процесу в умовах глобалізації є формування, розширення, поглиблення, зміцнення та ущільнення системи транснаціональних зв'язків між державами, об'єднаннями, які безпосередньо змінюють специфіку функціонування системи державного управління. Інтеграційний процес закономірно має кілька напрямів, причому ці напрями не обов'язково регламентуються конкретною інтеграційною ідеєю. Характер здійснення інтеграційного процесу сьогодні залежить від ефективності внутрішньої та зовнішньої політики держав, для одних він має ситуативний характер, для інших стратегічний. Тобто якщо державна політика ефективна, то вона передбачає стратегічний характер інтеграційного процесу, в протилежному разі вона має ситуативний характер.

Важливою умовою ефективності інтеграційного процесу для держав є їх спільні інтеграційні потреби та інтереси. Від цього залежить характер та рівень включеності держав в інтеграційний процес, а також можливість суспільного розвитку держави в межах відповідного інтегративного об'єднання. При цьому принципово важливо враховувати специфіку та функції інтеграційних структур, наскільки вони, забезпечуючи включеність окремих країн чи структур світу, сприяють їх розвитку та ефективності систем державного управління. Це пов'язується з тим, що будь-яка інтегративна структура завжди становить для окремої держави чи структури ризик посягання на її суверенітет. Скоріше за все такі інтеграційні структури слугують інструментом підтримання балансу в розвитку сучасного світу, а тому подекуди для національних держав вони являють певні ризики і сприймаються як такі, що посягають на стабільність глобального світу, оскільки їх методологічна площа будується на реалізації вузькокорпоративного інтересу (який відстоює та чи інша глобальна структура), а не інтеграційного (виведеного на основі узгодженості інтересів між окремими національними спільнотами). Це принципово важливо враховувати при творенні політики в межах кожної національної

держави, адже будь-який "інтеграційний процес є нічим іншим, як обмеженням через делегування права на прийняття відповідних рішень міжнародними організаціями" [1, с. 9].

Інтеграційний процес в умовах глобалізації передусім має побудуватися на паритетних засадах взаємодії окремих національних держав чи організацій. Ідеться про самоорганізаційний рівень розвитку національної держави, включеної в інтеграційний процес, так їй легше здобути баланс суспільного розвитку в умовах глобалізації. Проте завжди існує ризик втрати національної ідентичності, коли окремі суб'єкти інтеграційного процесу застосовують традиційні механізми тиску на розвиток інших країн, керуючись при цьому власними політичними амбіціями. Країни світу, які перебувають на високому або достатньому рівні розвитку, не поспішають включатись у різні інтеграційні процеси, адже, слідуючи своїй історичній логіці, це їм зовсім не потрібно. Хоча в умовах глобалізації такі декларації є безпідставними, оскільки тут не можна лишитись осторонь світових процесів, а тому обійти інтеграційний процес також не вдасться.

Аналізуючи вплив інтеграційного процесу на державне управління, необхідно проаналізувати роль органів державної влади в такому процесі, а відповідно до цього визначити механізми державного управління інтеграційним процесом. Здебільшого ключова роль в активізації інтеграційного процесу належить органам державної влади, що забезпечує державно-бюрократичну організацію процесу інтеграції. На пострадянському просторі важлива роль належить лідерам окремих держав, які і беруть на себе зобов'язання щодо здійснення інтеграційної політики. Політичні сили навіть у межах окремої держави досить часто мають принципово протилежну позицію щодо реалізації інтеграційної стратегії. Проте це не означає, що політичні сили не є активним суб'єктом реалізації інтеграції. У цьому контексті постає питання про інтеграцію між політичними силами як у межах окремої держави, так і про інтеграцію між відповідними політичними силами в межах глобального простору. Саме предмет об'єднання політичних сил у світі може спростити та активізувати процес політичної інтеграції. Не менш важливу роль у реалізації інтеграції

відіграють економічні структури, які змушені інтегруватись у світовий простір, адже від цього також залежить інвестиційний клімат держави, а також ефективність її зовнішньої політики в цілому. Саме тому для забезпечення активізації інтеграційного процесу доцільно посилити інтеграцію економічних структур.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Інтеграція є найбільш адекватною формою суспільного розвитку, оскільки забезпечує світовий розвиток. Відомий дослідник А.Солоницький для визначення сутності та специфіки інтеграційного процесу в умовах глобалізації пропонує найбільш вдалий термін "світовий інтеграційний розвиток" [2, с.10]. Така форма інтеграційного процесу, на думку вченого, включає інтернаціоналізацію, примножуючи канали, форми та способи світогосподарської та культурної інтеграції країн, які належать до різних цивілізаційних ореолів, що мають різний рівень суспільно-економічної зрілості. Виходячи з цього інтеграційний процес є необхідною умовою цивілізаційного розвитку сучасного світу, адже завдяки взаємозв'язку та взаємозалежності між державами в останніх з'являються нові можливості суспільного розвитку.

Інтеграція з необхідністю передбачає універсалізацію соціальних структур, суспільного розвитку в загальнопланетарному масштабі. Це, у свою чергу, може привести до формування нових транснаціональних спільностей, інституцій (держав, мегадержав, корпоративних держав), які беруть на себе функції щодо здійснення глобального управління. Проте в умовах глобалізації досягнути стабільності та тривалості у функціонуванні останніх практично неможливо, адже тут ідеться про об'єднання структур з різним рівнем суспільно-політичного розвитку, з різними інтересами на предмет розвитку, а також і на сам фактор об'єднання. Принциповою відмінністю, яка позбавляє можливості їх тривалого функціонування, є різні територіальні фактори (кордони, розмір території, чистота етносу, ідеологічні вподобання).

Початкову історичну фазу виникнення інтеграційного процесу слід віднести до XIV-XIX ст., коли вперше спостерігалась взаємодія та взаємовплив різних регіонів світу. На думку Ю.Шішкова, "це безпосередньо пов'язувалось із великими

географічними відкриттями, винаходами та розвитком книгодрукарства, виникненням капіталістичного суспільства та індустріальної революції в Західній Європі" [3, с. 58]. Наприкінці ХХ ст. посилення інтеграційного процесу пов'язувалось із завершенням холодної війни, розпадом СРСР, впровадженням системного реформування всіх сфер суспільного життя, а головне - виникненням новітніх інформаційно-комунікативних технологій, які фактично і дали старт сучасному світові для включення його в глобальний простір. В остаточному підсумку "взаємодія та взаємовплив різних частин людства охопили всю планету, об'єднавши всі регіони світу без винятку" [3, с. 60]. В інтеграційний процес більшою чи меншою мірою виявилось включеним усе людство залежно від критеріїв, яких вони дотримувались. В інтеграційному процесі беруть участь майже всі без винятку держави світу, які мають різний статус та рівень розвитку (інтеграційний потенціал, різні форми державного управління, різний економічний потенціал розвитку).

Мета статті - здійснення концептуального аналізу інтеграційних процесів в умовах глобалізації, розкриття їх змісту, основних структурних елементів, специфіки, форм, механізмів та рівнів управління ними, виявлення їх впливу на функціонування національних систем державного управління та реалізацію державної інтеграційної політики, з'ясування основних проблем запровадження інтеграційних стратегій на пострадянському просторі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасні інтеграційні процеси мають насамперед глобальний характер і спрямовані на зміну структури сучасної міжнародної системи. В межах різних дослідницьких підходів виокремлюють такі основні рівні функціонування міжнародної системи: біполярна (одночасне панування у світі двох держав); мультиполярна (могутність кількох держав у світі одночасно); рівновагова (система, яка забезпечує тотожний баланс сил кількох держав, зберігаючи при цьому їх однаковий вплив на глобальний розвиток світу). Виходячи з цього сучасні інтеграційні процеси приводять до формування нової міжнародно-політичної структури, яка визначається окремим впливом держав-лідерів геополітичного розвитку. При цьому одним із викликів впливу

інтеграційних процесів є невідповідність інтересів однієї національної системи державного управління іншій, здебільшого це пов'язується із нерівномірним співвідношенням геополітичного потенціалу та закономірностей творення внутрішньої політики.

Сам інтеграційний процес доцільно розподілити на дві форми: міжцивілізаційний (об'єднання між цивілізаціями (глобалізація)) та міждержавний (об'єднання держав (міжнародна інтеграція)) інтеграційні процеси. Саме тому, щоб система державного управління окремої держави в умовах впливу інтеграційних процесів ефективно функціонувала, вона має враховувати специфіку життєдіяльності інших держав та цивілізацій, особливо що стосується їх структури менталітету (традиції, побут, духовні цінності, система організації державної влади). Здебільшого тут ідеться про поєднання внутрішньоінтеграційних та зовнішньоінтеграційних процесів і про те, якою мірою вони позначаються на системі державного управління, а головне, яким чином ця система їх коригує. Виходячи із цього виокремлюють дві форми інтеграційного процесу: двосторонні та багатосторонні угоди. Сьогодні навіть між ученими не існує єдиної точки зору щодо того, за якою формою інтеграції лишається пріоритет, адже більшість із них переконані в тому, що сьогодні спостерігається зміщення інтеграційної активності в бік двостороннього налагодження відносин, інші ж наполягають на заміні багатосторонніх відносин двосторонніми, треті доводять, що багатосторонні відносини жодною мірою не приходять до занепаду, а навпаки реанімуються в новому ракурсі. Проте будь-яка форма інтеграції з необхідністю може приводити як до оптимізації, так і до уніфікації системи державного управління. На нашу думку, тут існує суттєва суперечність, оскільки уніфікація не завжди може гарантувати оптимізацію системи державного управління.

Глобальний інтеграційний процес приводить до виникнення нових форм самоуправління, і тут досить часто відповідна роль механізмів державного управління може бути нівельованою, а тому окремі дії держав втрачають можливість корекції і вони все більше розвиваються хаотично та неструктуровано. Головною мірою в умовах впливу

інтеграційних процесів державне управління має спрямовуватися на збереження національних звичаїв, традицій та культури. Важлива роль має належати державній політиці підтримки розвитку державної мови. При цьому мають бути збережені ті національні надбання, які не стереотипізують стиль розвитку окремої держави, а сприяють розвитку її нового геополітичного образу.

Аби інтеграційний процес позитивно позначився на функціонуванні національної системи державного управління, він має базуватись на мовній, етнічній та релігійній толерантності. Виходячи із цього інтеграційний процес матиме геополітичний та воєнно-стратегічний характер, що, безумовно, працюватиме на ефективність системи державного управління. Проте тут відразу ж постає питання: наскільки ефективно може функціонувати система державного управління в межах відповідного інтегративного об'єднання, якщо контури національного суверенітету держави починають слабшати, а головне, їй не вдається стати лідером геостратегічного об'єднання, а відповідно до цього і досягти відповідних гарантій у сфері глобальної безпеки. Інтеграційні процеси між окремими державами у світі з необхідністю приводять до ризиків у розвитку третіх держав, для яких надзвичайно складно спрогнозувати шлях свого розвитку.

Структурними елементами інтеграційного процесу, які безпосередньо позначаються на функціонуванні системи державного управління, є політична (узгодження стратегічних інтересів на предмет зовнішньої інтеграції), соціальна (інтеграція з метою розв'язання соціальних проблем), економічна (інтеграція з метою створення нових зон вільної торгівлі), фінансова (інтеграція з метою створення сприятливого інвестиційного клімату), культурна (інтеграція з метою налагодження міжкультурного обміну), науково-освітня інтеграція (розширення форм взаємодії у сфері освіти). Відповідно до цього і має вибудовуватись система функціонування державного управління. Кожна з держав віддає перевагу окремій формі інтеграційного процесу, практично не існує жодної держави, яка б надала пріоритети всім формам інтеграції одночасно. Переважною мірою більшість держав світу особливу увагу

звертають на економічну складову реалізації інтеграційного процесу.

Виходячи з того, що сучасні інтеграційні процеси є необхідною складовою розвитку національних держав, має бути розроблена державна інтеграційна політика та механізми її реалізації. Така політика має бути спрямована передусім на реалізацію відповідних домовленостей між різними суб'єктами суспільно-політичного життя на предмет управління інтеграційними процесами. Основними функціями такої політики, з нашої точки зору, мають виступати: гео економічне та геополітичне позионування.

Державна інтеграційна політика, у нашому розумінні, може стати ефективним інструментом у протистоянні експансивному впливу з боку окремих держав. Вона може виступати в ролі своєрідного стабілізаційного фактора протистояння негативним впливам глобалізаційного розвитку, а відповідно до цього і засобом забезпечення розширення проти інтеграції як необхідної умови оптимізації внутрішньої політики окремої держави. Державна інтеграційна політика має стримувати дезінтеграційні фактори в межах суспільства, забезпечувати відповідний рівень інституціоналізації інтеграції (інтеграція має бути не гіпотетичною та формальною, а реальною, працюючи на реалізацію геостратегії держави); забезпечувати реалізацію національної безпеки в умовах інтеграції; створення та забезпечення функціонування транснаціональних структур (міждержавних фінансових корпорацій); створення механізмів функціонування вільного економічного простору, безвізового режиму між державами-партнерами відповідного інтеграційного об'єднання; реалізація спільних культурних, наукових та політичних інтересів у межах відповідної інтеграційної структури.

Сьогодні, зокрема на пострадянському просторі, спостерігається особлива активізація інтеграційних процесів, хоча вона і позбавлена певної структурованості, оскільки відсутніми є певні механізми внутрішньодержавної та внутрішньосумісної домовленості на предмет тієї чи іншої стратегії інтеграції. Це, у свою чергу, може приводити до відповідних суперечностей як у середині держави, так і в

стосунках між державами. Рівень інтенсивності розгортання інтеграційних процесів також залежить від потенціалу внутрішньої політики держави. Тут фактично і спостерігається інтеграційна нерівність у відносинах між державами, оскільки одні із них є більшою мірою включеними в інтеграційний процес, інші меншою, це, безумовно, позначається на глобальній структурі міжнародних відносин. На думку італійського дослідника Ф.Фраттолліні, високий рівень інтеграційного процесу пов'язується з високим рівнем інтеграційних зусиль, які "забезпечуються главами держав, які відповідають за формування єдиного інтеграційного простору" [4]. Виходячи з цього характер налагодження інтеграційного процесу доцільно розподілити на три етапи: інтеграція на рівні глав держав (яка досить часто має декларативний характер), інтеграція на рівні міждержавних інститутів (які відповідають за інтеграцію держави за багатьма напрямом і сферами суспільного життя) та інтеграція на рівні суспільства (інтеграція між громадянами, групами громадськості, які належать до різних національних спільнот).

На нашу думку, однією з основних проблем неефективності інтеграційної стратегії, зокрема в Україні, є її впровадження не знизу, а зверху. В результаті цього відбувається своєрідне нав'язування ідеології інтеграції через відповідні структури органів державної влади та політичної системи. Інтеграційна політика обов'язково має здійснюватись не зверху, а знизу, виходячи із інтересів та потреб громадян. Держава при цьому як інститут має легітимізувати їх інтеграційні прагнення. У цьому контексті слід наголосити на механізмах, які б забезпечували реалізацію інтеграційних стратегій. Якщо у західноєвропейському світі реалізація інтеграційних стратегій має публічний, відкритий характер, то на пострадянському просторі, навпаки, вона характеризується відповідним рівнем закритості при її розробці та впровадженні. Саме тому важлива роль має належати різноманітним стратегіям моніторингу громадської думки та стратегічному інформуванню громадськості щодо інтеграційного процесу держави. До прикладу, їй досі бракує аналітично-експертної інформації щодо специфіки функціонування інтеграційних структур. В Інтернеті,

зокрема, розміщується лише історія та нормативно-правова база функціонування інтеграційних структур, але аж ніяк не інформація про їх стратегічні і тактичні напрями діяльності та їх роль у структурі глобальних інтеграційних процесів. Більше того, інформація про ті чи інші публічні заходи інтеграційних структур має квотований характер і більшість рішень, які приймаються на таких заходах, не мають відповідного інформаційного поширення.

Сьогодні все більше громадськість має виступати основним законодавцем інтеграційної стратегії розвитку, оскільки в умовах глобалізації люди відчують свою взаємозалежність у різних сферах суспільного життя, а тому найбільшою мірою зацікавлені у зниженні відповідних інтеграційних бар'єрів у відносинах між державами, у спрощенні митних правил, стандартизації вимог до функціонування відповідних бізнес-структур та ін. Виходячи з цього інтеграційні зусилля окремих держав (не винятком у цьому плані є й Україна) реалізують свою інтеграційну стратегію лише гіпотетично, а подекуди достатньо експансивно, для цього їм реально бракує відповідних інституційних механізмів (державних та навіть і глобальних), які б забезпечували реалізацію належних форм об'єднання. Причини низької ефективності реалізації інтеграційного процесу більшість експертів вбачають у таких формах державного та глобального управління, як: відсутність чіткого уявлення держави про свої власні стратегічні інтереси; неготовність та нездатність держав-учасниць інтеграційного процесу йти на певні геополітичні компроміси; відсутність ефективних процедур обговорення між державами стратегії реалізації інтеграційного процесу; велика межа між суб'єктами прийняття певних інтеграційних рішень та суб'єктами їх реалізації; відсутність відповідного балансу інтересів щодо реалізації інтеграційної стратегії між виконавчими та законодавчими структурами держави; відсутність чіткої стратегії прийняття ефективних інтеграційних рішень; відсутність ефективних механізмів захисту національних інтересів у межах відповідних інтеграційних об'єднань; надмірна бюрократизація у здійсненні інтеграційного процесу.

Ступінь інтегрованості держав має дві форми: нормативно-правова (законодавче забезпечення процесу інтеграції) та реальна

(фактичне включення держави у відповідний інтеграційний простір). Ступінь нормативно-правової інтегрованості є найвищим рівнем, оскільки визначається кількістю прийнятих законів та підготовлених нормативних актів, проте реальність функціонування держави в межах відповідного інтеграційного об'єднання є надзвичайно слабкою, оскільки тут відчутною є відсутність технологічного забезпечення законодавчої бази. Виходячи з цього окремі експерти з питань інтеграційного процесу на пострадянському просторі переконані, що сучасний інтеграційний процес перебуває на стадії системогенезу, який характеризується за допомогою окремих етапів, перший із яких включає: формальне розуміння переваг інтеграції ("весь світ інтегрується, мабуть і нам потрібно"); усвідомлення залежності свого партнера від тебе "з окремих питань"; використання цієї залежності для отримання односторонніх переваг; формальне врахування інтересів партнера, інколи навіть їх реальне інтегрування; спротив партнера такому його використанню; долання цього спротиву силовим тиском; несталий характер взаємодії щодо співробітництва (партнер весь час намагається подолати вже сформовані відносини); переважання окремих домовленостей про співробітництво з певних питань (контроль за дотриманням домовленостей бере на себе сторона, яка найбільшою мірою зацікавлена у взаємодії) [5; 6; 7].

Інша частина експертів переконані в тому, що цей рівень вже пройдено на пострадянському просторі, оскільки інтеграційний процес просунувся вже значно далі, а тому він характеризує другий етап - примітивної інтеграції, який характеризується за допомогою таких станів, як: усвідомлення конкретних переваг інтеграції за кожним із напрямів та в системі напрямів співробітництва; розуміння лише залежності одне від одного; долання егоцентристського характеру взаємовідносин та вироблення взаємовигідних умов співпраці; дотримання довготривалих угод про співробітництво; контроль за дотриманням угод без створення спільних органів (інколи створюються "наглядні ради" без реальних повноважень).

І, насамкінець, третя група експертів переконані в тому, що пострадянський простір сьогодні перебуває на третьому етапі - реальної інтеграції (цивілізованої інтеграції), який

характеризується такими станами, як: усвідомлення принципів переваг інтеграції один з одним; формування цінності інтеграції з партнером поза залежності від обставин, що дає змогу подолати виникнення поточних проблем; усвідомлення зацікавленості в спільному та узгодженому розвитку; прояв готовності враховувати тимчасові труднощі партнера, скоригувати у зв'язку з цим свої обставини, допомогти партнеру по інтеграції в складний момент; створення спільних наддержавних органів, які забезпечують координацію та вирішення спірних питань.

На нашу думку, найбільш завершеною формою сучасної інтеграції є інституційна інтеграція. Така форма інтеграції може бути охарактеризована за допомогою відповідних факторів, до яких належать: створення спільних органів управління, які наділені повноваженнями коригування інтеграційного процесу між державами; спільна відповідальність за реалізацію інтеграційної політики; адаптація внутрішньої політики відповідно до певної інтеграційної стратегії, яка декларується іншою державою; трансформація системи державного устрою згідно з критеріями здійснення інтеграційного процесу; "створення єдиної стратегії інтеграційного розвитку".

У контексті забезпечення ефективності інтеграційної стратегії важлива роль належить розробці та реалізації системи глобального управління як головного інструменту управління інтеграційним процесом. Глобальне управління інтеграційним процесом має бути спрямоване на реалізацію відповідних показників у функціонуванні сучасного глобального світу, а саме: самовизначення держави в інтеграційному просторі (формування мотиваційних устремлінь щодо вектора інтеграції); чітка ідентифікація факторів, які зумовлюють необхідність реалізації інтеграційної стратегії та зміну вектора такої стратегії; на формування чіткої ідеї інтеграції держави в глобальний простір; розробка ефективної моделі реалізації інтеграції (адаптація розвитку держави до умов глобального розвитку); формування ефективних шляхів реалізації інтеграційної стратегії; створення інститутів реалізації інтеграційного процесу; підтягування економіки окремої держави до економіки держав-лідерів геополітичного розвитку; забезпечення відповідності організаційних форм інтеграції стадіям розвитку інтеграційного

процесу та суспільства зокрема; усвідомлення державами своїх геополітичних інтересів та їх узгодження з національними інтересами (формування системотворчої ідеї); формування політики ставлення до надсуб'єктних регуляторів (транснаціональних структур), долаючи політичну кон'юнктуру (змінилась влада - змінилась геостратегія розвитку держави); забезпечення балансу економічних, політичних інтересів між різними групами громадськості (асоціації), які реалізують інтеграційну політику держави (лобіювання ідеї інтеграції); забезпечення високого рівня організації та самоорганізації суб'єктів реалізації інтеграційної стратегії.

Це все свідчить про необхідність вироблення ефективних форм управління інтеграційним процесом. Такі дві форми ми вбачаємо в глобальному та державному управлінні. В цьому плані важлива роль належить створенню як наддержавних, так і державних органів управління інтеграцією. Більшість країн світу сьогодні мають не лише окрему структуру в системі державного управління, яка опікується питаннями реалізації інтеграційної стратегії на законодавчому рівні, але й більшість президентів світу сьогодні мають помічників, які відповідають окремо за процес інтеграції держави в глобальний простір. Особлива роль при цьому має належати колегіальним органам влади, які б ініціювали вектор інтеграційної стратегії і забезпечували його безпосередню реалізацію на інституційному рівні. Тут йдеться передусім про створення так званих неформальних інтеграційних об'єднань, які можуть виступати суб'єктами реалізації інтеграційної стратегії (бізнес-структури, наукові школи, культурні центри та ін.). На думку М.Мертеса, створення подібних неформальних об'єднань, які будуть відповідати за інтеграційну політику, сприятиме більш об'єктивному уявленню про реалізацію інтеграційної стратегії держави, тобто така стратегія буде накладатись на реальні потреби громадян, а не існувати відірвано від них [8]. Сьогодні особлива роль має належати відповідним структурним підрозділам (управління, відділи, департаменти) при органах державної влади (міністерства, відомства), які будуть відповідати за технологію реалізації інтеграційного процесу. Так, до прикладу, з метою коригування розкладу транспортних перевезень при

міністерствах транспорту мають бути створені відповідні структури, які будуть здійснювати підготовчу та координаційну роботу з інтеграційного процесу. Це, у свою чергу, створить сприятливі передумови для інтеграційного об'єднання держав, які перебувають у тотожних чи навіть відмінних умовах глобального розвитку. Діяльність відповідних інтеграційних структур має бути спрямована на реалізацію своїх інтеграційних стратегій шляхом узгодження потенціалу розвитку держави відповідно до умов глобального розвитку.

Впровадження форм глобального управління інтеграційним процесом сьогодні постає в особливому ракурсі, оскільки вони мають виступати основним інструментом стабілізації та коригування геополітичних амбіцій як окремої держави у світі, так і їх політичних еліт зокрема. Це, у свою чергу, має привести до вироблення ефективних інтеграційних механізмів розвитку держави. Тут важлива роль має належати розв'язанню проблем внутрішньої політики (корупція, забюрократизованість, слабка правова система), без яких забезпечити ефективність інтеграційного процесу неможливо.

Виходячи з цього глобальне управління інтеграційним процесом має бути спрямоване на: узгодження інтересів між державами та транснаціональними структурами щодо розробки й реалізації відповідних інтеграційних стратегій; залучення до розробки та реалізації інтеграційних процесів не лише структур органів державної влади, але й бізнесових, політичних, культурних, наукових структур; інформування громадськості про переваги та недоліки інтеграційних стратегій держави.

Здебільшого саме ефективність внутрішньої політики дає змогу визначити рівень інтегрованості держави в глобальний простір та її безпосередній потенціал розвитку в межах відповідного інтеграційного об'єднання. Виходячи з цього можна ідентифікувати два основних механізми інтеграції держав в інтеграційний простір: "інтеграційний порив" та "інтеграційна еволюція".

Так, деякі країни світу в умовах глобалізації здійснили своєрідний "інтеграційний прорив", який обумовлювався їх економічними потребами. Такі країни світу, включившись у відповідні інтеграційні об'єднання, намагаються реалізовувати

свої інтереси, підтягуючи свою систему державного управління до потреб геополітичного розвитку. Насамперед це стосується держав із статусом "технологічно відсталих", "демократично нерозвинених", "економічно проблемних", "екологічно кризових", "далеких від цивілізації".

Реалізація механізму "інтеграційної еволюції" передбачає поступову адаптацію держави до умов глобалізаційного розвитку шляхом додання розбіжностей та неузгодженостей між суб'єктами інтегративного об'єднання. Такий механізм інтеграції здебільшого має ліберальний характер і базується на власних геополітичних інтересах держави, що, у свою чергу, визначає її способи та темпи поширення.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Таким чином, інтеграційний процес як складний механізм об'єднання держав та структур та різних груп громадськості вимагає глобальних та державних форм управління ним, що потребує розробки ефективної політики державної інтеграції, яка спростить механізми включення держав до глобального простору. Виходячи з цього на особливу увагу заслуговує розгляд механізмів функціонування державного управління в умовах глобальної інтеграції, що і закладає методологічні основи для подальшого розроблення даної проблематики.

Список використаних джерел

1. *Эльянов А.* Глобализация и догоняющее развитие / А. Эльянов // *Мировая экономика и междунар. отношения.* - 2004. - № 1. - С. 3-16.
2. *Солоницкий А.* Мировое интегрирующее развитие и проблемы модернизации незападных обществ / А. Солоницкий // *МЭиМО.* - 1995. № 12. - С. 9-12.
3. *Шишков Ю.* О гетерогенности глобалистики и стадиях ее развития / Ю. Шишков // *Мировая экономика и междунар. отношения.* - 2001. № 2. - С. 57-63.
4. *Frattolin F.* Un progetto di Unione Italiana / F. Frattolin // *Limes.* 2004. - N 4. - P. 42-59.
5. *Бузгалин А.* Глобализация противоречий мирового сообщества / А. Бузгалин. - М., 2004. - 450 с.

6. *Митиль А.* Дилеммы глобализации. Социумы и цивилизации: иллюзии и риски / А. Митиль // *Вопр. филос.* - 2002. - № 9. - С. 17-28.

7. *Фейблман Дж.* Типы культуры / Дж. Фейблман // *Самосознание мировой культуры.* - СПб., 1999. - С. 261-263.

8. *Мертес М.* Немецкие вопросы - европейские ответы / М. Мертес : пер. с нем. - М. : Моск. шк. полит. исслед., 2001. - 336 с.